

«Inoiz baino haserreago nago»

Egiptoko Emakumeen Sindikatuko bilera baten ostean hartu gaitu Nawal Al Saadawi (Kafr Tahl, Egipto, 1931) psikiatra eta feminista ospetsuak. Borrokez jositako bizitzaren errepasso honetan, gizarteko kide ahulenen begietatik egin du so, beste behin, Saadawik. Haatik, errealitateak ez du itzali bere begien dirdira.

| ANE IRAZABAL |

Argazkiak: Hamada Elrasam

Emakume arabiarren askapen mugimenduen aitzindaria zara. Zure belaunaldiko emakume gehienek ez zuten sistemaren kontra egin, zergatik altxatu zinen zu?

Herrixka txiki batean jaio nintzen, familia handi batean. Bederatzi seme-alaba ginen, sei alaba eta hiru seme. Txiki-txikitatik jabetu nintzen klase banaketak, erlijioak eta sexuak eragindako zapalkuntzaz. 6 urterekin ablazioa egin zidaten eta oso ondo gogoratzen dut “Jainkoaren aginduz” gizonezkoak emakumeen gainetik zeudela esan zidaten lehen eguna. Bestalde, 10 urterekin ezkondu egin nahi izan ninduten, eta orduan finkatu zen nire kontzientzia feministaren oinarria. Une hartan konturatu nintzen nire bizitzaren jabe ez izateko arriskua nuela eta gogor egin nuen erabakiaren aurka. Ezkontza atzeratu arte jateari utziko niola esan nien gurasoei, eta ama nire alde jarri zen. Azkenean, baita aita ere. Zorte handia izan nuen gurasoekin. Garaipen txiki horrek bidea ireki zien ondoren hasitako hamaika borrokei. Nire ahizpek haien patua onartu zuten, nik aldiz ez.

Zer ekarri zuen apurketa horrek?

50eko hamarkadaren hasieran Kairora etorri nintzen ikasketak jarraitzera. Hemen medikuntza ikasi nuen, eta hein handi batean, nire egoera bertsean zeuden emakume asko eza-gutu nituen. Militantzia eta formakuntza eskutik emanda joan ziren, eta hainbat talde feministetan parte hartzen hasi nintzen. Unibertsitatea amaitu bezain laster, Egiptoko Osasun Publikoko saileko zuzendari izendatu ninduten. Klase zein genero zapalkuntzak emakumeen osasunean zuen eragina aztertzen hasi nintzen orduan.

Eta Firdaus-ekin egin zenuen topo...

Nire bizitzan bada inflexio puntu bat, Firdaus ezagutzeak eragin zuena. 1972an, Osasun Publikoko sailetik bota ninduten, *Emakumeak eta Sexua* liburua idatzi ondotik. Egiptoko emakume presoek pairatzen zituzten neurosiak aztertzen hasi nintzen, eta Qanatir kartzelan zegoen Firdaus izeneko emakume batez hitz egin zidaten. Gizon bat akabatzeagatik heriotza zigorrera kondenatua zegoen, eta egoera horretara iristeko zer gertatu zen bere ahotik jakin nahi izan nuen. Firdaus berehala

hil zuten, baina haren egia *Woman at Point Zero* liburuan islatu nuen, nire belaunaldiko emakumeen erradiografia gordina bezain egiazkoa. Askotan esan ohi dudanez legez, hase-re baten kronika da *Women at Point Zero*.

Paradoxikoki, 1981ean berriz ere itzuli nintzen kartzela hartara, baina preso bezala. Anwar el-Sadat presidentearen kontra egindako kanpainen ondorioz espetxeratu ninduten.

Hiru hilabetez bakarrik izan nintzen Qanatirren, Sadat erail ostean nire aurkako karguak kendu baitzituzten.

Zure gazte garaitik gaur egun arte, handitu ala murritzut egin dira Egiptoko emakumeek lortutako eskubideak?

Emakumeen egoerak hobera egin du kasu askotan. Nire alaba, adibidez, ni baino askeagoa da. Hiru aldiz ezkondu eta banandu naiz ni; hark ez du ezkondu nahi izan. Bi seme-alaba ditu nik; hura berriz, haurrak nahi dituen ala ez erabakitzeko jabe da. Nik AEBetara alde egin behar izan nuen hogeitaz urtez, islamistek haien zerrenda beltzean jarri nindutelako; alabak berriz, nik bezala militatzen du eta ez du hanka egiteko beharrik izan. Aske izateko prozesua oso traumatikoa izan da

“10 urterekin ezkondu egin nahi izan ninduten, eta orduan finkatu zen nire kontzientzia feministaren oinarria. Ezkontza atzeratu arte jateari utziko niola esan nien gurasoei”

gure belaunaldiarentzat, odola eta malkoak isuri behar izan ditugu, eta ondorengoek etekina atera diote gure borrokari.

Nolanahi ere, ikuspuntu politiko eta ekonomikotik atzera egin dugula irizten diot. Kolonialismo ekonomikoaren eta fundamentalismo erlijiosoaren ondorioz, eredu kapitalista gogortu egin da. Egiptoren kasuan, emakumeak, umeak eta pobreak inolako babesik gabe daude. Eredu patriarkala esparru guztietan errotuta dago eta ondorio fisiko zein psikologiko tamalgarriak ditu emakumeengan.

Emakumeen ebaketa genitala, adibidez, ez da lortu ezabatzea.

Gai horretan ez dugu aurrera egin. Oraindik ere emakume egiptoarren %90ek baino gehiagok pairatzen dute. Ablazioa debekatzen duen legea onartu zen, baina ez da jaitsi praktika jasaten duten emakumeen kopurua. Arazoa da gobernuak ez duela gaia seriooki hartzen. Egiptoko irudia garbitzeko estrategia baino ez zen izan legea, baina ablazioa errotuegi dago gure gizartean. Gaur egun ere zentsura pairatzen dut Egiptoko telebistetan, gaiari buruz hitz egin nahi dudanean.

Edonola ere, lortu ditugu garaipen txikiak. Orain arte amaren abizena jartzea legez kanpoko zen Egipton, beraz, aitarik gabeko haurrak ez ziren legitimoak. Bortxaketan ondo-

rioz jaiotako umeek edo senarrik gabeko familiek ez zuten hiritartasun ziurtagiririk. Hamarkadetako borroka luzearen ostean, legea aldatzea lortu dugu eta senarrik ez duten emakumeei aitortu zaie seme-alabei haien abizena jartzea.

Zer da zuretzat feminista izatea?

Egia esan, nik ez dut feminismo terminoa erabiltzen. Egiptoarra naiz eta nire ama hizkuntza arabiera da. Feminismoa ingelesezko erreferentea da, beraz, nahiago dut *Tabrir al-Mar'a* (emakumeen askapena) esan. Eta emakumeen

askapena, nire ustez, ezin da banandu herrialde edo gizarte baten askapen mugimendutik. Feminista izatea da askatasunaren alde borrokatzea, emakumeak, gizonak, pobreak, etorkinak, haurrak... Denak izan gaitzen esku-bideetan parekoak. Baina guztion adimena askatu

ahal izateko, gure herria ere atzerriko kolonialismotik eta inbasio islamikotik libratu behar dugu.

Emakume askorentzat erreferentzia dira zure liburuak. Zalantzarik gabe, feminismo arabiarra Mendebaldeko korrontekin erkatu duzu. Zer iritzi duzu Mendebaldeko feminismoari buruz?

Niretzat ez da inoiz erreferente bat izan. Are gehiago, oso kritikoa izan naiz harekin. Nire ustez, AEBetako eta Europako feminista

“AEBetako eta Europako feminista gehienek patriarkalismoari buruz baino ez dute hitz egiten. Ez dute kapitalismoa edo klase zapalkuntza kritikatzeko. Baina zer da kapitalismoa, patriarkalismo ekonomikoa ez bada?”

zoritarrez, emakumeak zapalduta mantentzeko interesa dute hirurek.

Hain zuzen, Antzinako Egipton jainkosek zuten garrantzia nabarmendu ohi duzu. Zibilizazio hura ez al zen patriarkala?

Nik beti defendatu dut ezetz. Antzinako Egipton Noot izeneko jainkosa geneukan, zeruko jainkosa. Bere senarra, Geep, lurreko jainkoa zen. Baina esklabotza sistemaren sorrerarekin, senarra zeruko jainko bilakatu zen eta emaztea, berriz, lurrekoa. Haragizkoa egin zuten Noot orduan. Denborarekin, bere izaera jainkotiarrak galdu zuen emakumeak eta deabruaren sinbolo bilakatu zen. Matriarkalimotik patriarkalismoara emandako bira da hori. Erljio monoteistak horren ondorio dira, eta sorreratik bekatu-

tzat jo dute ezaguera.

Borroka feminista eta politikoa bat egin dituzu betidanik. Nola ikusten duzu Egiptoren egungo egoera?

Memoria daukadantetik borrokatu dut herrialde aske eta justu baten alde, eta nekatuta nagoela ez dut ukatuko. Baina aldi berean inoiz baino haserreago ere banago. Duela bi urte askatasunaren alde kalera atera ginen milioika egiptoar, eta zein izan zen ondorioa?

Diktadura batetik Anaia Musulmanek gidatutako erregimen islamista batera pasa ginen. Orain, trantsizio demokratikoa berriz ere hasteko aukera daukagu. Inoiz baino arrazoi gehiago ditut askatasunaren eta estatu laiko baten alde borrokatzen jarraitzeko. Haatik, erradikalegia naizela entzun

behar dut hedabideen partetik. Sentitzen dut, baina ez naiz kazetariez, irakasleez eta medikuez fio.

Zu psikiatra zara, ordea.

Bizitzaren kontradikzioak! Medikua naiz, baina ez dut inoiz nire profesioa gustuko izan. Medikuntzari buruz dakidana ez dit unibertsi-tateak eman, bizitzak berak baizik. Gaur egungo hezkuntza sistemak ezagutzaren zatiketa besterik ez du ekarri. Sormen naturala deuseztatzen du. Gizakiak esku-bidez behar ditu jatekoa, sexua eta kultura askea. Egipton horietako bakoitza izateko borrokatzen dihardugu oraindik. ■

gehienek patriarkalismoari buruz baino ez dute hitz egiten. Ez dute kapitalismoa edo klase zapalkuntza kritikatzeko. Baina zer da kapitalismoa, patriarkalismo ekonomikoa ez bada? Arazoa da feminista gehienak kapitalista hutsak direla. Hogeitaz urte irakaslea izan nintzen AEBetan, eta izugarrizko eztabaidak izan nituen adiskideekin. Germaine Greerek, adibidez, beloa eta ablazioa onartu zituen Egipton, emakume egiptoarren benetako nortasuna zela argudiatuz. Hori al da Mendebaldeko feminismoak guri eskaintzeko daukana?

Erlatibismo kulturalaren arriskuak, alegia...

Hala da. Askotan galdeztzen didate *hijab* edo beloa daraman emakumea feminista izan al daitekeen. Nik zera erantzuten diet: biluzik doan emakumea feminista da ezinbestean? Nire ustez, gorputza estaltzea edo biluztea txanpon bereko bi aldeak dira. Emakume bat biluzik egoteak ez du esan nahi askea denik. Kontua da, zergatik ezkutatu edo erakutsi behar dugu gure gorputza ezer aldarrikatzeko? Bi kasuetan haragi zati hutsa balitz bezala jokatzeko dugu.

Burua estaltzearen aurkakoa naiz, baina baita biluztasuna askatasunaren sinbolotzat jotzearen kontrakoa ere. Halere, emakume erlijioso bat burua estalita ikusten badut eta feminista dela esaten badit, aurka egingo diot. Izan ere, nola sinetsi daiteke jainko zapaltzaile batengan? Hamarkada luzez aztertu ditut Judaismoa, Islama eta Kristautasuna, munduko hiru erlijio monoteista nagusienak, eta

“Feminista izatea da askatasunaren alde borrokatzea, emakumeak, gizonak, pobreak, etorkinak, haurrak... Denak izan gaituzen eskubideetan parekoak”.

“Emakume bat biluzik egoteak ez du esan nahi askea denik. Kontua da, zergatik ezkutatu edo erakutsi behar dugu gure gorputza ezer aldarrikatzeko? Bi kasuetan haragi zati hutsa balitz bezala jokatzeko dugu”